

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (trzecia izba)

z dnia 12 września 2019 r.*

Odesłanie prejudycjalne – Własność intelektualna – Patenty – Dyrektywa 2004/48/WE – Artykuł 9 ust. 7 – Wprowadzenie towarów do obrotu z naruszeniem praw wynikających z patentu – Środki tymczasowe – Następcze unieważnienie patentu – Konsekwencje – Prawo do stosownego odszkodowania z tytułu szkody powstałej w wyniku zastosowania środków tymczasowych

W sprawie C-688/17,

mającej za przedmiot wnioszek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Fővárosi Törvényszék (sąd dla miasta stołecznego Budapeszt, Węgry) postanowieniem z dnia 9 listopada 2017 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 8 grudnia 2017 r., w postępowaniu:

Bayer Pharma AG

przeciwno

Richter Gedeon Vegyészeti Gyár Nyrt.,

Exeltis Magyarország Gyógyszerkereskedelmi Kft.,

TRYBUNAŁ (trzecia izba),

w składzie: A. Prechal, prezes izby, F. Biltgen, J. Malenovský (sprawozdawca), C.G. Fernlund i L.S. Rossi, sędziowie,

rzecznik generalny: G. Pitruzzella,

sekretarz: R. Şereş, administrator,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 9 stycznia 2019 r., rozważywszy uwagi przedstawione:

- w imieniu Bayer Pharma AG przez E. Szakács, K.J. Tálasa oraz I. Molnára, ügyvédek,
- w imieniu Richter Gedeon Vegyészeti Gyár Nyrt. przez A. Szecskaya oraz G. Bachera, ügyvédek,
- w imieniu Exeltis Magyarország Gyógyszerkereskedelmi Kft. przez K. Szamosi, P. Lukácsiego oraz Á. Györgya, ügyvédek,

* Język postępowania: węgierski.

– w imieniu Komisji Europejskiej przez L. Havasa, F. Wilmana oraz S.L. Kalédę, działających w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 11 kwietnia 2019 r.,

wydaje następujący

Wyrok

- 1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 9 ust. 7 dyrektywy 2004/48/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie egzekwowania praw własności intelektualnej (Dz.U. 2004, L 157, s. 45).
- 2 Wniosek ten został przedłożony w ramach sporu pomiędzy Bayer Pharma AG (zwaną dalej „spółką Bayer”) a Richter Gedeon Vegyészeti Gyár Nyrt. (zwaną dalej „spółką Richter”) i Exeltis Magyarországi Gyógyszerkereskedelmi Kft. (zwaną dalej „spółką Exeltis”) dotyczącego szkody, jaką te dwie ostatnie spółki miały ponieść wskutek orzeczenia wobec nich środków tymczasowych na wniosek spółki Bayer.

Ramy prawne

Prawo międzynarodowe

- 3 Akapit pierwszy preambuły Porozumienia w sprawie handlowych aspektów praw własności intelektualnej (zwanego dalej „porozumieniem TRIPS”), stanowiącego załącznik 1C do Porozumienia ustanawiającego Światową Organizację Handlu (WTO), podpisanego w Marrakeszu w dniu 15 kwietnia 1994 r. i zatwierdzonego decyzją Rady 94/800/WE z dnia 22 grudnia 1994 r. dotyczącą zawarcia w imieniu Wspólnoty Europejskiej, w dziedzinach wchodzących w zakres jej kompetencji, porozumień będących wynikiem negocjacji wielostronnych w ramach Rundy Urugwajskiej (1986–1994) (Dz.U. 1994, L 336, s. 1), jest zredagowany następująco:

„[P]ragnąc ograniczyć wypaczenia i przeszkody w handlu międzynarodowym i biorąc pod uwagę potrzebę promowania skutecznej i wystarczającej ochrony praw własności intelektualnej oraz zapewnienia, że środki i procedury dochodzenia i egzekucji praw własności intelektualnej nie staną się ograniczeniami dla handlu prowadzonego w prawnie dozwolony sposób”.

- 4 Artykuł 1 porozumienia TRIPS, zatytułowany „Charakter i zakres zobowiązań”, stanowi w ust. 1:

„Członkowie wprowadzą w życie postanowienia niniejszego porozumienia. Członkowie mogą, lecz nie są zobowiązani, wprowadzić w swoim prawie szerszą ochronę niż wymagana przez niniejsze porozumienie, pod warunkiem że taka ochrona nie będzie sprzeczna z postanowieniami niniejszego porozumienia. Członkom pozostawia się swobodę określenia właściwego sposobu wprowadzania w życie postanowień niniejszego porozumienia do ich systemów prawnych i praktyki”.

- 5 Artykuł 50 porozumienia TRIPS, zatytułowany „Środki tymczasowe”, w ust. 7 stanowi:

„Jeżeli środki tymczasowe zostaną uchylone lub ustaną na skutek działania lub zaniechania wnioskodawcy lub gdy następnie ustalono, że nie było naruszenia lub zagrożenia naruszeniem prawa własności intelektualnej, organy sądowe będą miały prawo nakazać wnioskodawcy, na wniosek pozwanego, aby zapłacił pozwanemu odpowiednie odszkodowanie z tytułu jakiegokolwiek szkody spowodowanej przez środki tymczasowe”.

Prawo Unii

6 Motywy 4, 5, 7, 8, 10 i 22 dyrektywy 2004/48 przewidują:

„(4) Wszystkie państwa członkowskie oraz Wspólnota jako taka, w zakresie spraw zgodnych ze swoimi kompetencjami, na poziomie międzynarodowym są związane [porozumieniem TRIPS] [...].

(5) Porozumienie TRIPS zawiera w szczególności postanowienia dotyczące środków realizacji praw własności intelektualnej; są to wspólne normy, stosowane na poziomie międzynarodowym i wprowadzone we wszystkich państwach członkowskich. Niniejsza dyrektywa nie powinna wpływać na zobowiązania międzynarodowe państw członkowskich, ze zobowiązaniami w ramach porozumienia TRIPS włącznie.

[...]

(7) Z konsultacji prowadzonych przez Komisję w tej sprawie wynika, że w państwach członkowskich, pomimo obowiązywania porozumienia TRIPS, ciągle występują znaczące rozbieżności w zakresie środków realizacji praw własności intelektualnej. Na przykład ustalenia dotyczące stosowania środków tymczasowych wykorzystywanych w szczególności do zachowywania dowodów i obliczania strat lub ustalenia dotyczące stosowania nakazów sądowych są w poszczególnych państwach członkowskich bardzo różne [...].

(8) Rozbieżności między systemami prawnymi państw członkowskich w zakresie środków realizacji praw własności intelektualnej szkodzą prawidłowemu funkcjonowaniu rynku wewnętrznego i uniemożliwiają uzyskanie równoważnego poziomu bezpieczeństwa praw własności intelektualnej w całej Wspólnocie [...].

[...]

(10) Celem niniejszej dyrektywy jest zbliżenie systemów prawnych [państw członkowskich] w celu zapewnienia wysokiego, równoważnego i jednakowego poziomu bezpieczeństwa [ochrony własności intelektualnej] na rynku wewnętrznym.

[...]

(22) Podstawowe znaczenie ma też wprowadzenie tymczasowych środków zapewniających natychmiastowe zaniechanie naruszeń bez oczekiwania na decyzję o istocie sprawy, z przestrzeganiem prawa do obrony, przy zapewnieniu, tam, gdzie to stosowne, proporcjonalności środków tymczasowych do cech charakterystycznych rozpatrywanej sprawy oraz gwarancji niezbędnych do pokrycia kosztów i szkód [wyrządzonych stronie pozwanej niezasadnym wnioskiem]. Środki te są uzasadnione szczególnie w sytuacjach, gdy opóźnienie mogłoby spowodować nienaprawialne szkody dla podmiotu prawa własności intelektualnej”.

7 Zgodnie z art. 1 tej dyrektywy:

„Niniejsza dyrektywa dotyczy środków, procedur i środków naprawczych, niezbędnych do realizacji praw własności intelektualnej. Do celów niniejszej dyrektywy, określenie »prawa własności intelektualnej« obejmuje prawa własności przemysłowej”.

8 Artykuł 2 tej dyrektywy, zatytułowany „Zakres”, stanowi w ust. 3:

„Niniejsza dyrektywa nie wpływa na:

[...]

b) zobowiązania międzynarodowe państw członkowskich, w szczególności porozumienie TRIPS, włącznie ze zobowiązaniami odnoszącymi się do postępowania karnego i kar;

[...]”.

9 Rozdział II dyrektywy 2004/48, zatytułowany „Środki, procedury i środki naprawcze”, zawiera art. 3–15 tej dyrektywy. Zgodnie z art. 3, zatytułowanym „Obowiązki ogólne”:

„1. Państwa członkowskie zapewniają objęte niniejszą dyrektywą środki, procedury i środki naprawcze niezbędne do stosowania praw własności intelektualnej. Powyższe środki, procedury i środki naprawcze są sprawiedliwe i słuszne oraz nie są nadmiernie skomplikowane czy kosztowne ani też nie pociągają za sobą nierozsądnych ograniczeń czasowych czy nieuzasadnionych opóźnień.

2. Powyższe środki, procedury i środki naprawcze są również skuteczne, proporcjonalne i odstraszające i stosowane w taki sposób, aby zapobiec tworzeniu ograniczeń handlu prowadzonego zgodnie z prawem i zapewnić zabezpieczenia przed ich nadużywaniem”.

10 Artykuł 9 dyrektywy 2004/48, zatytułowany „Środki tymczasowe i zabezpieczające”, stanowi:

„1. Państwa członkowskie zapewniają, że organy sądowe mogą, na żądanie wnioskodawcy:

a) wystawić przeciwko domniemanemu naruszającemu tymczasowy nakaz sądowy, który ma zapobiec możliwym dalszym naruszeniom prawa własności intelektualnej, lub w razie kontynuowania domniemanych naruszeń tego prawa tymczasowo tego zakazać i w miarę potrzeb poddać powtarzającej się karze pieniężnej, jeśli prawo krajowe takową przewiduje, lub w przypadku ich kontynuowania nakazać złożenie zabezpieczenia zapewniającego pokrycie strat poniesionych przez właściciela praw [...];

b) zarządzić zajęcie lub przekazanie towarów podejrzewanych o naruszanie prawa własności intelektualnej, tak aby zapobiec ich wprowadzeniu do obrotu lub przepływu w kanałach handlowych.

2. W razie naruszenia popełnionego w celach handlowych państwa członkowskie zapewniają, że, jeśli poszkodowana strona przedstawia okoliczności, które mogłyby zagrozić odzyskaniu strat, organy sądowe mogą zarządzić zapobiegawcze zajęcie nieruchomości i ruchomego mienia domniemanego sprawcy naruszenia, z blokadą jego rachunków bankowych i pozostałych aktywów włącznie [...].

[...]

7. W razie odwołania [uchylenia] środków tymczasowych lub ich wygaśnięcia w wyniku jakiegokolwiek działania lub zaniechania wnioskodawcy, lub w razie stwierdzenia [następnie], że naruszenia lub zagrożenia prawa własności intelektualnej nie było, organy sądowe mają prawo zarządzić, aby wnioskodawca, na żądanie pozwanego, wypłacił pozwanemu stosowne odszkodowanie za wszelkie szkody poniesione w wyniku działania tych środków”.

Prawo węgierskie

11 Na podstawie art. 18 ust. 1 i 2 la találmányok szabaddalmi oltalmáról szóló 1995. évi XXXIII. törvény (ustawy nr XXXIII z 1995 r. w sprawie ochrony patentowej) ochrona na mocy patentu przysługuje od dnia opublikowania wniosku, a jej skutki obowiązują od dnia złożenia wniosku. Ochrona ta jest tymczasowa i staje się definitywna tylko w razie uzyskania przez wnioskodawcę patentu na dany wynalazek.

- 12 Artykuł 156 § 1 polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (ustawy nr III z 1952 r. – kodeks postępowania cywilnego) stanowi, co następuje:

„Sąd może, na wniosek, zarządzić w drodze środka tymczasowego o uwzględnieniu powództwa lub powództwa wzajemnego lub wniosku o zarządzenie środków tymczasowych, jeżeli środek taki jest konieczny w celu zapobieżenia bezpośredniemu powstaniu szkody lub utrzymania istniejącego status quo w sporze, jak również w celu ochrony szczególnego prawa powoda oraz jeżeli szkoda spowodowana zastosowaniem środka nie przewyższa korzyści, jakie mogą wynikać ze wspomnianego środka [...]. Należy wykazać prawdopodobieństwo okoliczności stanowiących podstawę wniosku”.

- 13 Zgodnie z art. 339 § 1 polgári törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (ustawy nr IV z 1959 r. – kodeks cywilny, zwanej dalej „kodeksem cywilnym”):

„Kto wyrządza w sposób bezprawny szkodę innej osobie, obowiązany jest do jej naprawienia. Zwolniony z powyższego obowiązku jest ten, kto wykaże, że postępował tak, jak powszechnie można by oczekiwać od każdej osoby w danej sytuacji”.

- 14 Artykuł 340 § 1 kodeksu cywilnego stanowi:

„Poszkodowany jest zobowiązany do postępowania tak, jak powszechnie można by oczekiwać od każdej osoby w danej sytuacji w celu uniknięcia lub zmniejszenia szkody. Nie podlega naprawieniu szkoda wyrządzona stronie wskutek braku poszanowania wspomnianego obowiązku przez poszkodowanego”.

Okoliczności faktyczne i pytania prejudycjalne

- 15 W dniu 8 sierpnia 2000 r. spółka Bayer złożyła w Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala (krajowym urzędzie własności intelektualnej) (zwanym dalej „urzędem”) wniosek o udzielenie patentu na produkt farmaceutyczny zawierający substancję czynną o działaniu antykoncepcyjnym. Urząd opublikował ten wniosek w dniu 28 października 2002 r.
- 16 Spółka Richter w listopadzie 2009 r. i w sierpniu 2010 r., a spółka Exeltis w październiku 2010 r., rozpoczęły wprowadzanie na rynek węgierski antykoncepcyjnych produktów farmaceutycznych (zwanym dalej „przedmiotowymi produktami”).
- 17 W dniu 4 października 2010 r. urząd udzielił patentu spółce Bayer.
- 18 W dniu 8 listopada 2010 r. spółka Richter złożyła w urzędzie wniosek o wydanie oświadczenia negatywnego w celu uzyskania stwierdzenia, że jej produkty nie naruszają praw z patentu przysługującego spółce Bayer.
- 19 W dniu 9 listopada 2010 r. spółka Bayer złożyła do sądu odsyłającego, Fővárosi Törvényszék (sądu dla miasta stołecznego Budapeszt, Węgry), wnioski o zastosowanie środków tymczasowych mających na celu zakazanie spółkom Richter i Exeltis wprowadzania przedmiotowych produktów na rynek. Wnioski te zostały oddalone, ponieważ nie wykazano prawdopodobieństwa naruszenia praw z patentu.
- 20 W dniu 8 grudnia 2010 r. spółki Richter i Exeltis złożyły w urzędzie wniosek o unieważnienie patentu spółki Bayer.
- 21 W dniu 25 maja 2011 r. spółka Bayer złożyła do sądu odsyłającego kolejne wnioski o zastosowanie środków tymczasowych. Postanowieniami wykonanymi z dnia 11 lipca 2011 r., obowiązującymi od dnia 8 sierpnia 2011 r., sąd ten zakazał spółkom Richter i Exeltis wprowadzania na rynek przedmiotowych produktów i zobowiązał je do ustanowienia zabezpieczenia.

- 22 W dniu 11 sierpnia 2011 r. spółka Bayer zainicjowała przed sądem odsyłającym postępowania przeciwko spółkom Richter i Exeltis w sprawie naruszenia praw z patentu. Postępowania te zostały zawieszono do czasu wydania ostatecznej decyzji w ramach postępowania o unieważnienie patentu spółki Bayer.
- 23 Wskutek odwołań wniesionych przez spółki Richter i Exeltis od postanowień z dnia 11 lipca 2011 r. Fővárosi Ítéltábla (regionalny sąd apelacyjny dla miasta stołecznego Budapeszt, Węgry) uchylił te postanowienia, odpowiednio, w dniu 29 września i 4 października 2011 r. z uwagi na naruszenia proceduralne i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania sądowi odsyłającemu.
- 24 Postanowieniami z dnia 23 stycznia i 30 stycznia 2012 r. sąd odsyłający oddalił wnioski spółki Bayer o zastosowanie środków tymczasowych. Mimo uznania, że spółki Richter i Exeltis weszły na rynek z naruszeniem patentu, sąd ten stwierdził, że z uwagi w szczególności na stopień zaawansowania procedury unieważnienia patentu spółki Bayer oraz cofnięcia równoważnego mu patentu europejskiego nie można uznać zarządzenia wspomnianych środków za proporcjonalne. Orzeczeniem z dnia 3 maja 2012 r. Fővárosi Ítéltábla (regionalny sąd apelacyjny dla miasta stołecznego Budapeszt) utrzymał w mocy te dwa postanowienia.
- 25 Decyzją z dnia 14 czerwca 2012 r. urząd częściowo uwzględnił wniosek o unieważnienie patentu złożony przez spółki Richter i Exeltis. W następstwie kolejnego wniosku złożonego przez te spółki urząd uchylił swoją decyzję z dnia 14 czerwca 2012 r. i decyzją z dnia 13 września 2012 r. unieważnił ten patent w całości.
- 26 Postanowieniem z dnia 9 września 2014 r. sąd odsyłający stwierdził nieważność decyzji urzędu z dnia 13 września 2012 r. Ponadto zmienił on decyzję tego urzędu z dnia 14 czerwca 2012 r. i unieważnił patent spółki Bayer w całości.
- 27 Postanowieniem z dnia 20 września 2016 r. Fővárosi Ítéltábla (regionalny sąd apelacyjny dla miasta stołecznego Budapeszt) utrzymał w mocy to postanowienie.
- 28 W dniu 3 marca 2017 r. sąd odsyłający umorzył postępowanie w sprawie naruszenia praw z patentu między spółkami Bayer i Exeltis w związku z cofnięciem skargi przez spółkę Bayer.
- 29 Orzeczeniem z dnia 30 czerwca 2017 r. sąd ten ostatecznie oddalił powództwo o stwierdzenie naruszenia, z którym spółka Bayer wystąpiła przeciwko spółce Richter, uzasadniając to ostatecznym unieważnieniem patentu spółki Bayer.
- 30 Spółka Richter, w drodze powództwa wzajemnego z dnia 22 lutego 2012 r., oraz spółka Exeltis, pozwem z dnia 6 lipca 2017 r., wystąpiły o zobowiązanie spółki Bayer do naprawienia szkód, jakie miały ponieść w wyniku zastosowania środków tymczasowych, o których mowa w pkt 21 niniejszego wyroku.
- 31 Przed sądem odsyłającym spółka Bayer wносиła o nieuwzględnienie powyższych roszczeń, podnosząc, że spółki Richter i Exeltis same spowodowały powstanie szkody, którą – jak twierdzą – poniosły, ponieważ w sposób zamierzony i bezprawny wprowadziły na rynek przedmiotowe produkty. Zgodnie z art. 340 § 1 kodeksu cywilnego nie mają one zatem zdaniem spółki Bayer podstaw do domagania naprawienia szkody.
- 32 W tych okolicznościach sąd odsyłający stoi zasadniczo na stanowisku, że wobec braku w prawie węgierskim przepisu szczególnego regulującego sytuację wskazane w art. 9 ust. 7 dyrektywy 2004/48 ogólne normy kodeksu cywilnego dotyczące odpowiedzialności i naprawienia szkody należy interpretować w świetle tego przepisu. Zastanawia się on jednak, po pierwsze, nad zakresem normy zawartej w art. 9 ust. 7 tej dyrektywy, a w szczególności nad tym, czy przepis ten ogranicza się do zagwarantowania pozwanemu prawa do odszkodowania, czy też określa również jego treść. Po drugie,

sąd ten zastanawia się nad tym, czy art. 9 ust. 7 rzeczony dyrektywy stoi na przeszkodzie temu, by na podstawie przepisu prawa cywilnego jednego z państw członkowskich sąd krajowy badał, jaka rola w powstaniu szkody przypadła pozwanemu.

33 W tych okolicznościach Fővárosi Törvényszék (sąd dla miasta stołecznego Budapeszt) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy zwrot »stosowne odszkodowanie« zastosowany w art. 9 ust. 7 dyrektywy [2004/48] należy interpretować w ten sposób, że państwa członkowskie powinny ustanowić normy prawa materialnego odnośnie do odpowiedzialności stron, jak również wielkości i sposobu odszkodowania, na których podstawie sądy państw członkowskich mogą nakazać, by powód wypłacił pozwanemu odszkodowanie za szkody spowodowane przez środki, które następnie zostały przez sąd uchylone lub przestały obowiązywać w wyniku działania lub zaniechania powoda lub też w przypadkach, gdy sąd stwierdził następnie, że nie doszło do naruszenia lub groźby naruszenia prawa własności intelektualnej?

2) W razie udzielenia na pytanie pierwsze odpowiedzi twierdzącej: czy art. 9 ust. 7 [...] dyrektywy [2004/48] sprzeciwia się obowiązywaniu uregulowania krajowego, na mocy którego do odszkodowania przewidzianego w tym przepisie dyrektywy zastosowanie powinny mieć ogólne przepisy krajowe odnoszące się do odpowiedzialności cywilnej i odszkodowań, zgodnie z którymi sąd nie może zobowiązać powoda do naprawienia szkody spowodowanej środkiem tymczasowym, który następnie okazał się bezzasadny ze względu na unieważnienie patentu, i która powstała przez to, że pozwany nie działał tak jak powszechnie można by oczekiwać od każdej osoby w danej sytuacji, lub za której powstanie odpowiedzialny jest z tego samego powodu pozwany, pod warunkiem że powód, wnosząc o zastosowanie środka tymczasowego, działał tak jak powszechnie można by oczekiwać od każdej osoby w danej sytuacji?”.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

34 Stawiając te dwa pytania, które należy rozpatrzyć łącznie, sąd odsyłający zmierza w istocie do ustalenia, czy art. 9 ust. 7 dyrektywy 2004/48, w szczególności zawarte w tym przepisie pojęcie „stosownego odszkodowania”, należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu, zgodnie z którym nie można zasądzić na rzecz danej osoby odszkodowania za szkodę, którą osoba ta poniosła na skutek tego, że nie działała w sposób, którego można powszechnie oczekiwać od każdej osoby w celu uniknięcia lub zmniejszenia szkody, i które, w okolicznościach takich jak w sprawie w postępowaniu głównym, skutkuje brakiem zobowiązania przez sąd osoby wnioskującej o zastosowanie środków tymczasowych do naprawienia szkody spowodowanej tymi środkami także wówczas, gdy patent będący podstawą żądania i zarządzenia środków tymczasowych został następnie unieważniony.

35 Na potrzeby udzielenia odpowiedzi na te pytania należy w pierwszej kolejności ustalić, czy jest zadaniem państw członkowskich definiowanie treści, zakresu oraz szczegółowych zasad pojęcia „stosownego odszkodowania”, do którego odwołuje się art. 9 ust. 7 dyrektywy 2004/48, do którego to rozwiązania przychylił się sąd odsyłający.

36 W tej kwestii należy na wstępie wskazać, że art. 9 ust. 7 dyrektywy 2004/48 stanowi, że organy sądowe mają prawo zarządzić, aby wnioskodawca, na żądanie pozwanego, wypłacił pozwanemu stosowne odszkodowanie za wszelkie szkody poniesione w wyniku działania środków tymczasowych w wypadkach uchylenia tych środków lub ich wygaśnięcia w wyniku jakiegokolwiek działania lub zaniechania wnioskodawcy lub w razie późniejszego stwierdzenia, że naruszenia lub zagrożenia prawa własności intelektualnej nie było.

- 37 Nawet jeśli w treści przepisu nie wspomniano o tym wyrażnie, z ogólnej systematyki art. 9 ust. 7 dyrektywy 2004/48 jasno wynika, że jest on adresowany do państw członkowskich i zobowiązuje je do wprowadzenia w prawie krajowym ogółu środków przewidzianych w tymże art. 9, w tym środków wskazanych w ust. 7 tego artykułu, co potwierdza zresztą również motyw 22 rzeczony dyrektywy.
- 38 Artykuł 9 ust. 7 dyrektywy 2004/48 należy zatem interpretować w ten sposób, że zobowiązuje on państwa członkowskie do przyznania w swoich ustawodawstwach właściwym sądom uprawnienia do zarządzenia, aby wnioskodawca, na żądanie pozwanego, naprawił szkody poniesione w wyniku działania środków tymczasowych, o których mowa w tym artykule.
- 39 Z brzmienia art. 9 ust. 7 dyrektywy 2004/48 wynika również, że uprawnienie to, po pierwsze, może się urzeczywistnić bądź w sytuacji, gdy środki tymczasowe zostały uchylone lub wygasły w wyniku jakiegokolwiek działania lub zaniechania wnioskodawcy, bądź gdy stwierdzono później, że naruszenia lub zagrożenia prawa własności intelektualnej nie było. Po drugie, rzeczony uprawnienie powinno dotyczyć „wszelkich szkód” spowodowanych wspomnianymi środkami. Po trzecie, naprawienie szkody powinno mieć postać „stosownego odszkodowania”.
- 40 Jeżeli chodzi dokładniej o pojęcie „stosownego odszkodowania”, należy przypomnieć, że zarówno z wymogów jednolitego stosowania prawa Unii, jak i z zasady równości wynika, że pojęcia zawarte w przepisie prawa Unii, który nie zawiera żadnego wyraźnego odesłania do prawa państw członkowskich w celu ustalenia jego znaczenia i zakresu, powinny zasadniczo otrzymywać w całej Unii autonomiczną i jednolitą wykładnię, a wykładni tej należy dokonywać z uwzględnieniem kontekstu przepisu i celu zamierzonego przez dane uregulowanie (wyrok z dnia 21 października 2010 r., Padawan, C-467/08, EU:C:2010:620, pkt 32 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 41 I tak, skoro art. 9 ust. 7 dyrektywy 2004/48 nie zawiera żadnego odesłania do prawa krajowego państw członkowskich w odniesieniu do pojęcia „stosownego odszkodowania”, pojęcie to powinno uzyskać taką autonomiczną i jednolitą wykładnię, która nie może pozostawać w gestii różnych państw członkowskich.
- 42 Wniosek taki znajduje potwierdzenie w celu, do którego osiągnięcia dąży dyrektywa 2004/48. W jej motywie 10 sprecyzowano bowiem, że jej celem jest zbliżenie systemów prawnych w celu zapewnienia wysokiego, równoważnego i jednakowego poziomu bezpieczeństwa na rynku wewnętrznym.
- 43 W tej kwestii należy zauważyć, że w motywie 7 dyrektywy 2004/48 wskazano na istnienie znaczących rozbieżności między państwami członkowskimi w zakresie zasad stosowania środków tymczasowych. Ponadto w motywie 8 tej dyrektywy przypomniano, że takie rozbieżności szkodzą prawidłowemu funkcjonowaniu rynku wewnętrznego i uniemożliwiają uzyskanie równoważnego poziomu bezpieczeństwa praw własności intelektualnej w całej Unii.
- 44 Tymczasem wykładnia, zgodnie z którą poszczególne państwa członkowskie miałyby swobodę samodzielnego precyzowania treści, zakresu oraz szczegółowych zasad stosowania pojęcia „stosownego odszkodowania” zawartego w art. 9 ust. 7 dyrektywy 2004/48, naruszałaby rzeczony cel zapewnienia wysokiego, równoważnego i jednakowego poziomu ochrony własności intelektualnej, do którego zmierza prawodawca Unii.
- 45 Wniosek przedstawiony w pkt 41 niniejszego wyroku nie jest w stanie odmienić obowiązków wynikających z porozumienia TRIPS, które wiąże zarówno Unię, jak i jej państwa członkowskie, i do którego dyrektywa 2004/48 wielokrotnie się odwołuje.

- 46 W art. 1 ust. 1 porozumienie TRIPS przewiduje bowiem między innymi, że „Członkom pozostawia się swobodę określenia właściwego sposobu wprowadzania w życie postanowień niniejszego porozumienia do ich systemów prawnych i praktyki”. Zakres tego postanowienia ogólnego rozciąga się też na art. 50 ust. 7 rzeczonego porozumienia, którego brzmienie jest zasadniczo tożsame z brzmieniem art. 9 ust. 7 dyrektywy 2004/48 i w którym również odwołano się do pojęcia „odpowiedniego odszkodowania”.
- 47 Wspomniane porozumienie, które zgodnie z akapitem pierwszym swej preambuły ma na celu zapewnienie skutecznej i wystarczającej ochrony praw własności intelektualnej, dopuszcza zresztą w art. 1 ust. 1 możliwość wprowadzenia przez członków ochrony szerszej niż wymagana przez to porozumienie.
- 48 Takich właśnie wyborów dokonał prawodawca Unii, przyjmując dyrektywę 2004/48, której zasadniczy cel, przypomniany w pkt 42 niniejszego wyroku, polega na zapewnieniu w systemie prawnym właściwym Unii i jej państwom członkowskim wysokiego, równoważnego i jednakowego poziomu bezpieczeństwa własności intelektualnej.
- 49 W świetle powyższych rozważań należy stwierdzić, że pojęcie „stosownego odszkodowania” należy uznać za autonomiczne pojęcie prawa Unii, którego wykładni należy dokonywać na jej terytorium w sposób jednolity.
- 50 W tej kwestii należy zauważyć, że jak wynika z pkt 38 niniejszego wyroku, art. 9 ust. 7 dyrektywy 2004/48 zobowiązuje państwa członkowskie do uprawnienia ich sądów krajowych do przyznawania – w warunkach określonych w tym przepisie – stosownego odszkodowania na rzecz pozwanego.
- 51 W konsekwencji sądy krajowe powinny w ramach wykonywania tak zakreślonego przyznanego im uprawnienia dokonać oceny szczególnych okoliczności rozpoznawanej przez nie sprawy w celu zdecydowania, czy należy zobowiązać wnioskodawcę do zapłaty na rzecz pozwanego odszkodowania, które powinno być „stosowne”, to znaczy uzasadnione w świetle rzezonych okoliczności.
- 52 W szczególności jeżeli wykonanie ich uprawnienia do przyznania takiego odszkodowania zależy ściśle od spełnienia uprzednich przesłanek, na mocy których bądź środki tymczasowe powinny zostać już uchylone lub przestać obowiązywać w wyniku działania lub zaniechania wnioskodawcy, bądź powinno zostać stwierdzone następczo, że nie doszło do naruszenia lub groźby naruszenia prawa własności intelektualnej, okoliczność, że przesłanki te zostały spełnione, nie oznacza, że właściwe sądy krajowe są automatycznie i w każdej sytuacji zobowiązane do zobowiązania wnioskodawcy do naprawienia każdej szkody poniesionej przez pozwanego z powodu tych środków.
- 53 W sprawie w postępowaniu głównym bezsporne jest, po pierwsze, że patent został udzielony dopiero po rozpoczęciu przez spółkę Richter wprowadzania przedmiotowych produktów do obrotu oraz że kiedy powódka w postępowaniu głównym po raz pierwszy złożyła wniosek o zastosowanie środków tymczasowych oraz, w następstwie oddalenia tego wniosku, ponownie zażądała w dniu 25 maja 2011 r. zastosowania takich środków w reakcji na owo wprowadzanie do obrotu, była ona już podmiotem uprawnionym z patentu.
- 54 Po drugie, bezsporne jest również, że na ten sam dzień był już przez pozwane w postępowaniu głównym złożony w urzędzie wnioski o unieważnienie rzezonego patentu.
- 55 Po trzecie należy przypomnieć, że po zastosowaniu tych środków tymczasowych przez sąd odsyłający w dniu 11 lipca 2011 r. zostały one uchylone przez sąd odwoławczy, odpowiednio, w dniu 29 września i 4 października 2011 r., a sąd odsyłający, ponownie rozpoznając sprawę, mimo uznania, że pozwane w postępowaniu głównym weszły na rynek z naruszeniem patentu spółki Bayer, nie zastosował ponownie rzezonych środków tymczasowych ze względu na stopień zaawansowania procedury unieważnienia patentu spółki Bayer oraz cofnięcia równoważnego patentu europejskiego.

- 56 Po czwarte wreszcie, patent spółki Bayer został unieważniony po raz pierwszy decyzją urzędu z dnia 13 września 2012 r., a po raz drugi – postanowieniem sądu odsyłającego ogłoszonym w dniu 9 września 2014 r.
- 57 Tymczasem z postanowienia odsyłającego oraz z pytań skierowanych poprzez nie do Trybunału wynika, że w tych okolicznościach ustawodawstwo krajowe analizowane w postępowaniu głównym nie pozwala sądowi na nakazanie, by wnioskodawca naprawił szkodę wyrządzoną pozwanemu przez rzeczony uchylone środki tymczasowe.
- 58 To właśnie w tym ściśle określonym kontekście należy, w drugiej kolejności, udzielić odpowiedzi na pytanie, czy w takich okolicznościach art. 9 ust. 7 dyrektywy 2004/48, w szczególności zawarte w tym przepisie pojęcie „stosownego odszkodowania”, stoi na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu, które co do zasady wyklucza możliwość otrzymania przez pozwanego naprawienia szkody, którą poniósł na skutek braku działania w sposób, którego można powszechnie oczekiwać od każdej osoby w danej sytuacji w celu uniknięcia lub zmniejszenia szkody, pod warunkiem że wnioskodawca, domagając się zastosowania środków tymczasowych, sam działał w sposób, którego można powszechnie oczekiwać od każdej osoby w danej sytuacji.
- 59 Wobec braku w sformułowaniu art. 9 ust. 7 dyrektywy 2004/48 wyraźnej wskazówki w tym względzie należy, zgodnie z utrwalonym orzecznictwem, dokonać jego wykładni z uwzględnieniem kontekstu i celów uregulowania, w który się on wpisuje (zob. podobnie wyrok z dnia 6 czerwca 2018 r., Koppers Denmark, C-49/17, EU:C:2018:395, pkt 22).
- 60 Jeżeli chodzi o rzeczony kontekst, należy, po pierwsze, zauważyć, że z motywu 22 in fine dyrektywy 2004/48 wynika, że stosowne odszkodowanie przewidziane w jej art. 9 ust. 7, stanowi gwarancję, którą prawodawca Unii uznał za niezbędną do pokrycia kosztów i szkód wyrządzonych stronie pozwanej „nieuzasadnionym wnioskiem” o zastosowanie środków tymczasowych.
- 61 Zgodnie z motywem 22 dyrektywy 2004/48 środki tymczasowe przewidziane w jej art. 9 są uzasadnione szczególnie w sytuacjach, gdy opóźnienie mogłoby spowodować nienaprawialne szkody dla podmiotu prawa własności intelektualnej.
- 62 Wynika stąd, że stwierdzenie nieuzasadnionego charakteru wniosku o zastosowanie środków tymczasowych zakłada przede wszystkim brak ryzyka, że w wypadku opóźnienia w zastosowaniu środków żądanych przez podmiot prawa własności intelektualnej poniesie on nienaprawialną szkodę.
- 63 W tej kwestii należy zauważyć, że jeżeli pozwani wprowadzają swoje produkty do obrotu, mimo że został złożony wniosek o udzielenie patentu lub istnieje patent mogący stanowić przeszkodę dla takiego wprowadzania do obrotu, czego zweryfikowanie jest zadaniem sądu odsyłającego, to w pierwszej chwili można uznać, że takie zachowanie stanowi obiektywną wskazówkę, że po stronie podmiotu prawa własności intelektualnej istnieje ryzyko zaistnienia nienaprawialnej szkody w wypadku opóźnienia w zastosowaniu żądanych przez niego środków. W związku z tym wniosek o zastosowanie środków tymczasowych złożony przez tego ostatniego w reakcji na takie zachowanie nie może być a priori uznany za „nieuzasadniony” w rozumieniu art. 9 ust. 7 dyrektywy 2004/48 w świetle jej motywu 22.
- 64 Jeżeli chodzi o okoliczność, że środki tymczasowe, których dotyczy sprawa w postępowaniu głównym, zostały uchylone, to o ile może ona – jak uściślono w pkt 52 niniejszego wyroku – stanowić jedną z koniecznych przesłanek samego wykonania uprawnienia przewidzianego w art. 9 ust. 7 dyrektywy 2004/48, o tyle nie może ona sama w sobie zostać uznana za decydujący dowód nieuzasadnionego charakteru wniosku o zastosowanie uchylonych środków tymczasowych.

- 65 Odmienny wniosek mógłby w okolicznościach takich jak te w sprawie w postępowaniu głównym skutkować odstraszeniem podmiotu uprawnionego z przedmiotowego patentu od korzystania ze środków wskazanych w art. 9 dyrektywy 2004/48 i byłby sprzeczny z celem tej dyrektywy, polegającym na zapewnieniu wysokiego poziomu ochrony własności intelektualnej.
- 66 Po drugie, jeżeli chodzi o zachowanie wnioskodawcy, to art. 9 ust. 7 dyrektywy 2004/48 należy odczytywać w świetle jej art. 3, który ustanawia „obowiązki ogólne”, regulujące całość rozdziału II tej dyrektywy, którego część stanowi również art. 9.
- 67 Zgodnie z art. 3 ust. 2 dyrektywy 2004/48 środki, procedury i środki naprawcze niezbędne do stosowania praw własności intelektualnej, o których mowa w tej dyrektywie, powinny być stosowane w taki sposób, aby zapobiec tworzeniu ograniczeń handlu prowadzonego zgodnie z prawem i zapewnić zabezpieczenia przed ich nadużywaniem.
- 68 Przepis ten nakłada zatem na państwa członkowskie, a w ostatecznym rozrachunku na sądy krajowe, zapewnienie gwarancji, że – w szczególności – środki i procedury, o których mowa w art. 9 dyrektywy 2004/48, nie będą nadużywane.
- 69 W tym celu właściwe sądy krajowe powinny ustalić, czy w danej sprawie wnioskodawca nie nadużył tych środków i procedur.
- 70 W konsekwencji zadaniem sądu odsyłającego jest ustalenie, czy wnioskodawca nie nadużył środka przewidzianego w art. 9 ust. 7 dyrektywy 2004/48. W tym celu powinien sąd odsyłający wziąć należycie pod uwagę wszystkie obiektywne okoliczności sprawy, w tym zachowanie stron.
- 71 W świetle powyższych rozważań na postawione pytania należy odpowiedzieć w ten sposób, że art. 9 ust. 7 dyrektywy 2004/48, w szczególności zawarte w tym przepisie pojęcie „stosownego odszkodowania”, należy interpretować w ten sposób, że nie stoją one na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu, zgodnie z którym nie można zasądzić na rzecz danej osoby odszkodowania za szkodę, którą poniosła ona na skutek tego, że nie działała w sposób, którego można powszechnie oczekiwać od każdej osoby w celu uniknięcia lub zmniejszenia szkody, i które, w okolicznościach takich jak w sprawie w postępowaniu głównym, skutkuje brakiem zobowiązania przez sąd osoby wnioskującej o zastosowanie środków tymczasowych do naprawienia szkody spowodowanej tymi środkami także wówczas, gdy patent będący podstawą żądania i zarządzenia tych środków został następnie unieważniony, pod warunkiem że uregulowanie to pozwala sądowi wziąć należycie pod uwagę wszystkie obiektywne okoliczności sprawy, w tym zachowanie stron, w celu ustalenia w szczególności, czy wnioskodawca nie nadużył tych środków.

W przedmiocie kosztów

- 72 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (trzecia izba) orzeka, co następuje:

Artykuł 9 ust. 7 dyrektywy 2004/48/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie egzekwowania praw własności intelektualnej, w szczególności zawarte w tym przepisie pojęcie „stosowne odszkodowanie”, należy interpretować w ten sposób, że nie stoją one na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu, zgodnie z którym nie można zasądzić na rzecz danej osoby odszkodowania za szkodę, którą poniosła ona na skutek tego, że nie działała w sposób, którego można powszechnie oczekiwać od każdej osoby w celu uniknięcia lub zmniejszenia

szkody, i które, w okolicznościach takich jak w sprawie w postępowaniu głównym, skutkuje brakiem zobowiązania przez sąd osoby wnioskującej o zastosowanie środków tymczasowych do naprawienia szkody spowodowanej tymi środkami także wówczas, gdy patent będący podstawą żądania i zarządzenia tych środków został następnie unieważniony, pod warunkiem że uregulowanie to pozwala sądowi wziąć należycie pod uwagę wszystkie obiektywne okoliczności sprawy, w tym zachowanie stron, w celu ustalenia w szczególności, czy wnioskodawca nie nadużył tych środków.

Podpisy